

Wiejskie parki zabytkowe

małym, ale ważnym elementem

w rozwoju obszarów wiejskich

Heronim Olenderek – Wydział Agrobiotechnologii UP w Lublinie

Dominik Bażant – Nadleśnictwo Grodziec

Joanna Budnicka-Kosior – Wydział Leśny SGGW

Ewelina Grzegorzewicz – Wydział Leśny SGGW

Zdzisław Kaczmarek – Wydział Agrobiotechnologii UP w Lublinie

Tomasz Olenderek – Wydział Leśny SGGW

Związek Ziemiań – od 1915
Polskie Towarzystwo Ziemiańskie – od 1990

Plan prezentacji

- Wprowadzenie.
- Metody badania stanu i zmian wiejskich parków historycznych.
- Zmiany dendrologiczno-przestrzenne w wybranych parkach zabytkowych w okresie trzydziestolecia.
- Drzewa w koncepcji wielozadaniowego katastru parków.
- Studium porównawcze wartości wybranych parków wiejskich powiatu świdnickiego.
- Parki wiejskie w zagospodarowaniu regionu.
- Mapy parków jako narzędzie badawcze.
- Podsumowanie.

Park to skupienie zieleni wysokiej,
które powstało drogą nasadzeń, albo (rzadziej)
poprzez odpowiednią akceptację lasów.

Fijałkowski, Kseniak, 1982

Waloryzacja parków powinna uwzględniać czynniki
przyrodnicze, ekonomiczne, społeczne
w ujęciu współczesnym i historycznym.

Dopiero w 1975 roku Minister Kultury i Sztuki podjął ogólnopolską akcję ewidencji.

Koordinacja: Zarząd Ochrony i Konserwacji
Zespołów Pałacowo-Ogrodowych

a później: Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu.

40 lat prac Zakładu Geomatyki i Gospodarki Przestrzennej
na Wydziale Leśnym SGGW.

Skala problemu:

Wg Michałowskiego (2000) – 11314 obiektów (58824 ha)

GUS (2008) – 9485 (6954 w rejestrze zabytków)

GUS (2015) – 9738 (7332 w rejestrze zabytków)

Metody badania stanu i zmian wiejskich parków zabytkowych

- inwentaryzacja ogólna (ewidencja),
- inwentaryzacja szczegółowa,
- waloryzacja dendrologiczna (Rokosza 1982),
- ocena piękna scenerii (SBE – Scenic Beauty Estimation),
- ankietowanie (SBE, percepcja, ocena atrakcyjności),
- kartograficzna metoda badań,
- teledetekcja – metody numeryczne.

Zmiany dendrologiczno-przestrzenne w wybranych parkach zabytkowych Mazowsza w okresie trzydziestoletnim (E. Grzegorzewicz)

- **Brzeście**
- Guzów
- Ołtarzew
- Pęcice
- Turowice

	Ubytek liczby drzew %	Dendrologiczna wartość drzew	Liczba gatunków
Brzeście	43	0.57 – 0.17	–4
Guzów	43	0.18 – 0.13	–7
Ołtarzew	26	0.35 – 0.28	–6
Pęcice	50	0.27 – 0.17	–7
Turowice	46	0.27 – 0.19	–7

Drzewa w koncepcji wielozadaniowego katastru parków
(J. Budnicka-Kosior).

Olaczek (1974): parki nie są jednoznacznie ulokowane
w ewidencji gruntów (las, pastwisko, nieużytek).

Bażant stwierdza, że w ewidencji obiektów parkowych
figurują: R, Ps, Ł, Ls, Lz, N, W, Ws, B, Bi, Bz.

Można stworzyć,
w oparciu o istniejące źródła i interoperacyjność,
system informacyjny dla obiektów parkowych,
pełniący rolę katastru wielozadaniowego.

Studium porównawcze wartości wybranych parków wiejskich powiatu świdnickiego (Z. Kaczmarek)

- Park dworski Borek w Gardzienicach drugich
- Zespół pałacowo-parkowy w Gardzienicach

Wartość parku $W_P =$

$$(W_G + W_B + W_D) \cdot (1 + W_{WDP} + W_E + W_Z + W_H)$$

W_G – wartość gruntu parku wyrażona w zł,

W_B – wartość budynków należących do parku w zł,

W_D – wartość drzew parku wyrażona w zł,

W_{WDP} – współczynnik klasy wartości dendrologicznej,

W_E – współczynnik wartości estetycznej parku,

W_Z – współczynnik wartości zabytkowej parku,

W_H – współczynnik powierzchni zbiorników wodnych.

Parki wiejskie w zagospodarowaniu przestrzeni regionu
(D. Bażant).

16 parków, gmina Pleszew, Nadleśnictwo Taczanów

Kryteria (maks. 5 pkt. za kryterium, razem maks. 100).

Przyrodnicze (9):

- wyniki waloryzacji wg Rokoszy,
- liczba drzew,
- liczba gatunków,
- liczba drzew unikatowych,
- odległość od obszaru Natura 2000 (OSO),
- odległość od obszaru Natura 2000 (SOO),
- odległość od lasu,
- przyrodnicza otwartość na okolicę,
- wody (procent powierzchni).

Społeczne (3):

- walory estetyczne,
- walory rekreacyjne,
- walory kulturowo-turystyczne.

Naukowo-dydaktyczne (2):

- walory historyczne,
- liczba uczniów korzystających z parku.

Ekonomiczno-gospodarcze (5):

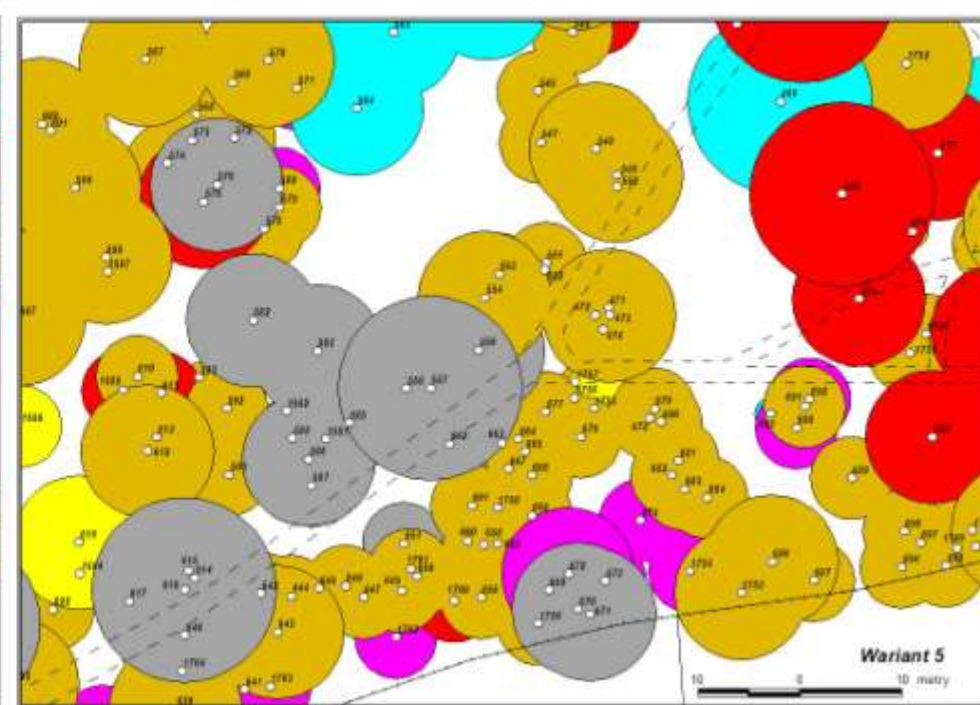
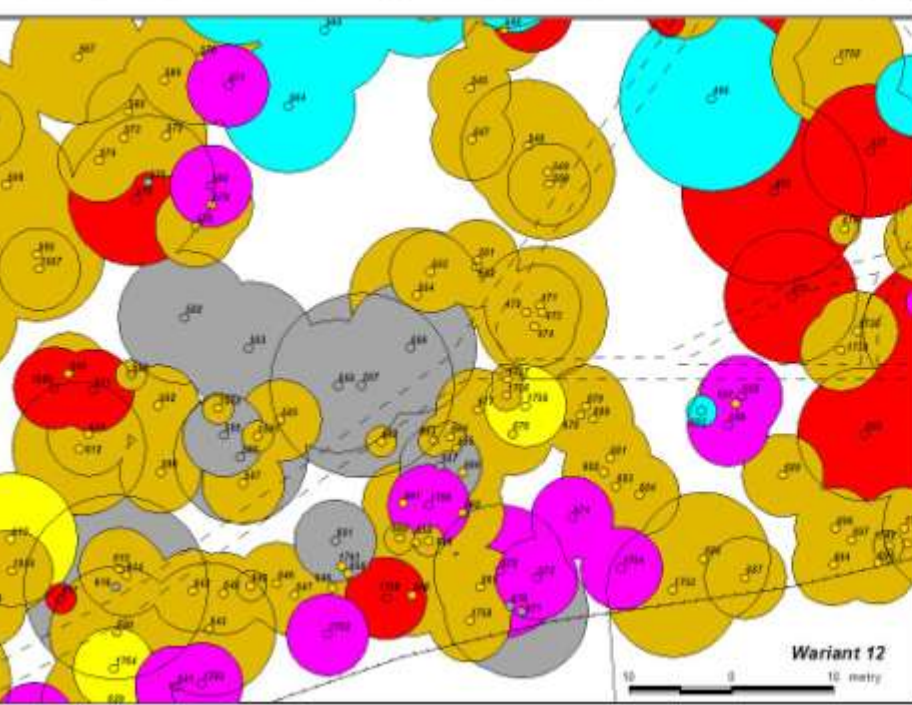
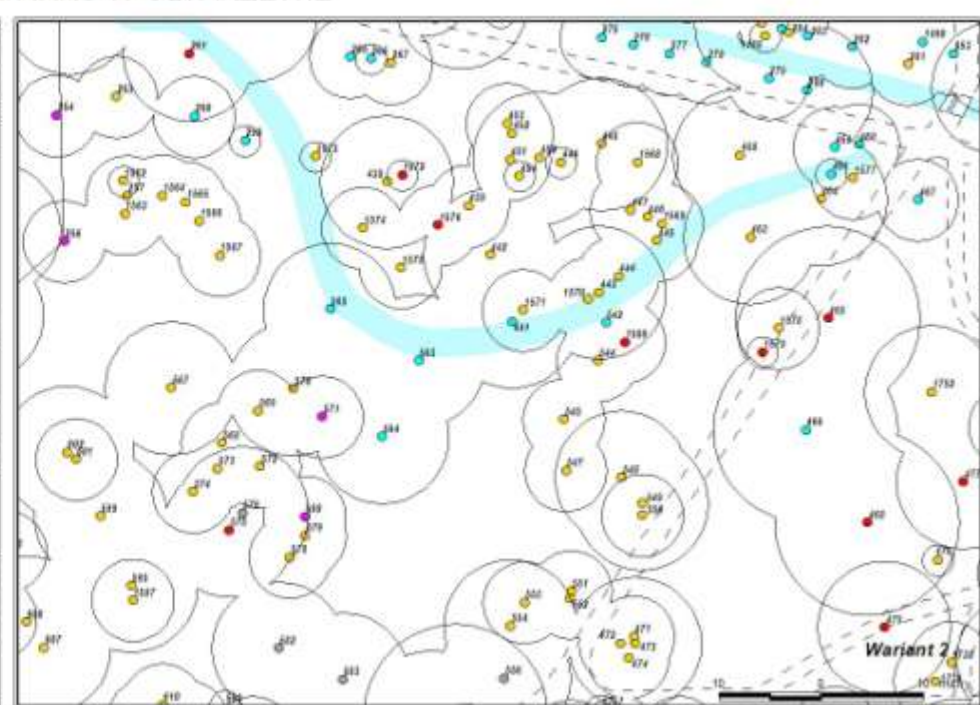
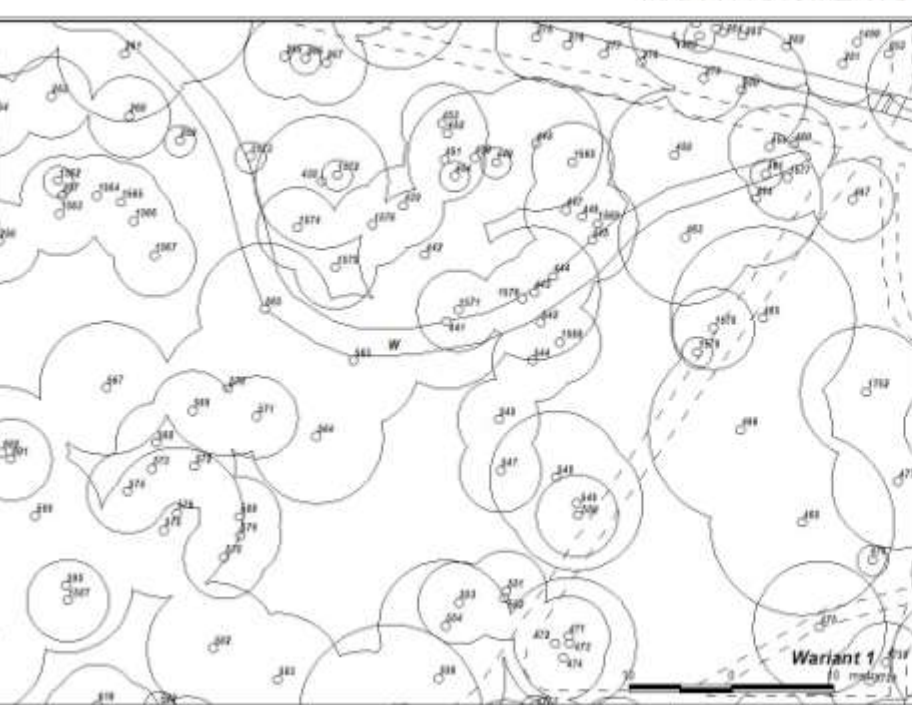
- powierzchnia (2x),
- istniejące budynki,
- ogrodzenie,
- stan parku (kierunek zmian),
- wykorzystanie gospodarcze.

Wyniki:

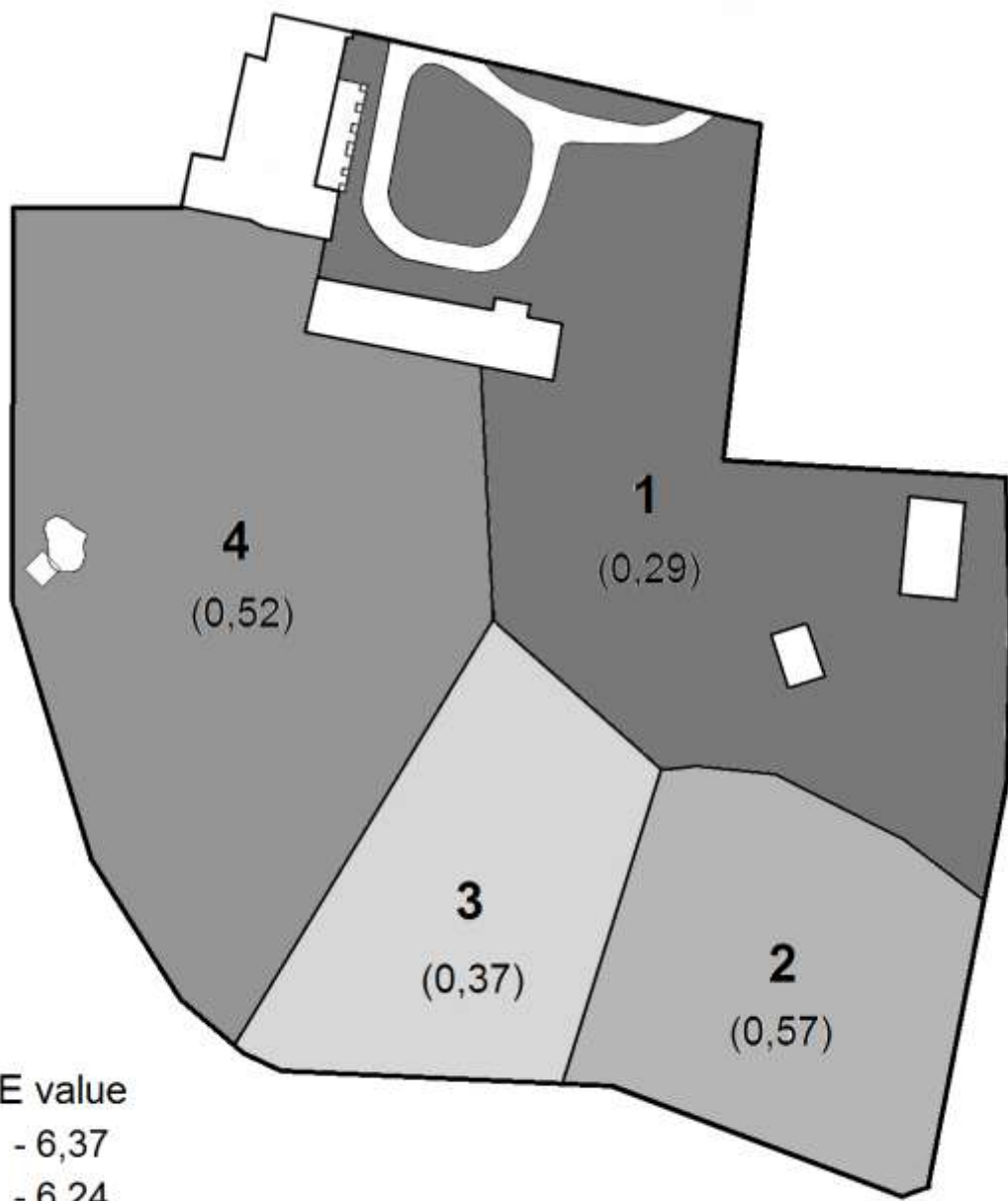
**od 70 pkt. Taczanów
do 31 pkt. Janków**

Mapy parków jako narzędzie badawcze:

- mapy historyczne,
- mapy ewidencyjne,
- mapy inwentaryzacyjne,
- mapy z wynikami badań,
- mapy turystyczne,
- mapy numeryczne.

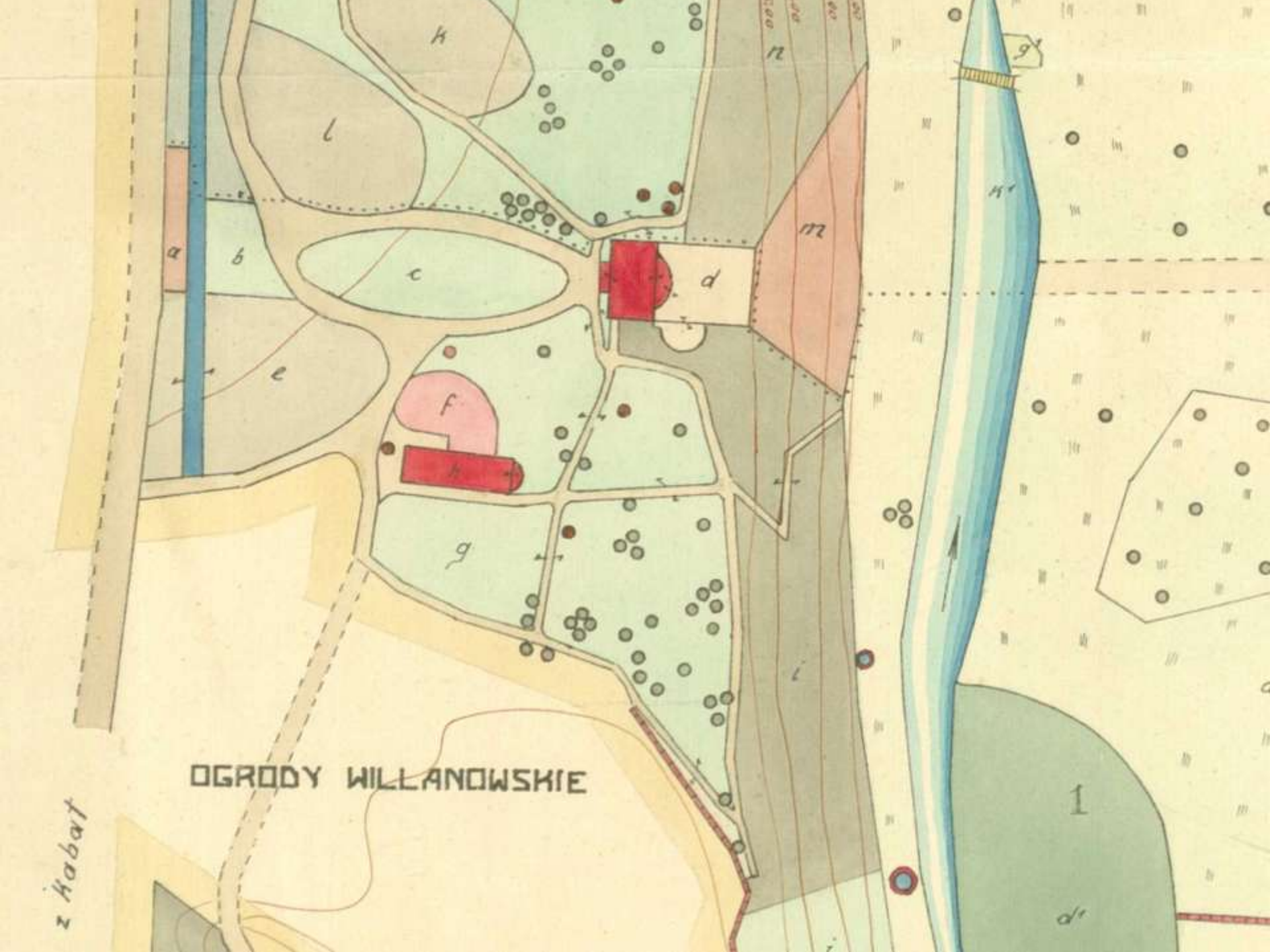
SBE value

- -6,37
- -6,24
- -6,17
- -5,79

50 m

OGRODY WILLANDOWSKIE

z Kabat

WYKAZ KOLORÓW

	61-100	101-140	141-180	181-220	221-240	241-280	wyżej
DĄB							
JESION	<i>Мордовина</i> † ‡ ‡						
SOSNA							
GRAB							
LIPA						ŚWIERK	
OLCHA					TUJA	HALIZNA	
AKACJA				MODRZEW		KŁOMB STRYŻONY	
	<i>rola</i>	<i>łaki</i>	<i>łaki z odn. wody</i>	<i>trawniki</i>	<i>podwórka</i>	<i>drogi i rowy</i>	
		" "	" o "				

Obiekty architektury ogrodowej
w Parku im. Karola Augusta Dittricha :

1. Willa Karola Dittricha
- Muzeum Mazowsza Zachodniego
2. Salon Ogrodowy z amfiteatrem
3. Fontanna
4. Altana na wzgórzu widokowym północnym
5. Urwisko Skalne na wzgórzu południowym
6. Skalne Ślimacznice
7. Jaz Luca na rzece Pisi
8. Źródło Wody z potokiem i kaskadami
9. mostki
10. Mostek Widokowy na odnodze rz. Pisi
11. Mur kamienno-ceglany z miejscami do siedzenia

*Staw
na Bielniku*

*Staw
Północny*

Objaśnienia

- budynki, architektura ogrodowa
- numeracja obiektów
- zadrzewienie z określeniem gatunków wybranych drzew
- drzewa pomnikowe z określeniem gatunków drzew
- punkty widokowe
- ławki
- wody
- wejście do parku

Podsumowanie

Parki mają znaczenie dla rozwoju regionu.

Pełnią różne funkcje, wzajemnie się przenikające przyrodnicze, społeczne, gospodarcze i naukowo-dydaktyczne.

Na wartość parków wpływa przede wszystkim:

- wysoka wartość gruntów i budynków,
- wysoka wartość drzew,
- przynależność drzewostanu do I klasy wartości dendrologicznej,
- wysokie walory krajobrazowe,
- wysokie walory historyczne, artystyczne i naukowe oraz powiązania z ważnymi postaciami historycznymi,
- występowanie zbiorników wodnych, które zajmują ponad 5% powierzchni parku.

Stan parków wiejskich, a szczególnie drzewostanów parkowych jest zły.

Zmiany idą w złym kierunku.

Istotną rolę w badaniach odgrywają mapy numeryczne.

Materiały archiwalne

(historyczne + mapy inwentaryzacyjne i inwentaryzacyjne)

powinny być zamienione na postać cyfrową.